

POSOLSTVO

rodaka z rusiňského sela Matysova, okr. Stara Lubovňa, chormajstra, dirigenta, kompozitora, avtora chorovoj upravu Spiviv ku liturgiji Sv. Jana Zlatoustoho na osnovi „prostopinija“, avtora projektu ciloštátnej vystavy Rusiny Sloveňska, avtora mnohych odbornych muzičnych publikacij,

Štefana Ladžižňakoho

BYV TAKYJ ČAS ...Malo nadiji a mnoho budy. A Rusin? Byv lem o malo vece jak zvir a mnoho menše jak čolovik. Ani bisidovati ne miľ tak jak doma. Ne žeby ne mav svij jazyk, každyj narod ho maf. Ale dekret z pečatkov štatu ustanoviv, že „Rusiňiv ne je i ne bylo“. A kid ňit čolovika, netreba ani nijakoho jazyka. Dekretom zadusili materiňske slovo, zalpili školy, novinky, kalendari, knižky, žeby ne bylo sledu o ekzistenciji naroda. I viru zadušali dekretom, pro jej silu i blizkost ku materiňskomu jazyku. Privalili jej dekretom fažkym jak balvan, tverdym, krovavym... A pid farchov balvaňiv trava ne rosne... A spivanky? Toty diti ducha i perly talentu naroda? Byli zbavleny domovskoj prislušnosti a do svita mohli letiti lem s čudnov pečatkov na čeli, žeby ne bylo jasno, čto jim dav toty prekrasny kryla. Byv takyj čas i dodnes ostali išči dakde nestorhnuty dekrety z mozgiv abo ne calkom odvaleny balvany. Je najvyššij čas dotorhati dekrety i odvaliti balvany z našoho žyvota. Na to treba ukazati silu, že to sja dasť! Pri zrachovaňu ludej každe „x“ v spravňij kolonci - každe „Rusin“ v rubrici narodnost, i každe „rusiňska“ v rubrici materiňska bisida bude dokazom, že propali stary dekrety, i vy zrobili vsjtko pro pokij vlastnoho serdca i radost rusiňskoho ducha!

Tu jem sja narodiv, tu jem sja vychovav, peršy svoji slova tu jem bisidovav.
Tu našy predkove v Karpatach byvali, tu prefažky časy oni prožyvali.

Đakujuči cerkocjam
Duchnovičam
naše slovo
molitvy i spivy
perežyli
Rodičam đakujuči
bo slovom nas kormili
pestili - a my perežyli
išči sja kolyše
kolyška naša
Mij Bože
robime chyby
no prosime fa
ne dopušť zahybel našu

6. Štátna prislušnosť: SR 20. Narodnosť: rusiňska 21. Materiňskij jazyk: rusiňsky

Граблї грабають лем ку собі

Стародавне присловя говорить, же „кажды граблї грабають ку собі“. Тоты слова суть признаны про сучасность при придїлєванку фїнанцїй зо штатной касы про народностны меншыны в Словєньскїй републицї (СР). Официально з уровни наших штатных органив дають ся информациї Радї Европы, же наша влада фїнанцує народностны меншыны. В том дїлї хочу увести пару поглядів, респ. информациї, виходжаючїх з конкретных фактїв.

На Словєньску окрем Словаків жыють жителї 13-їх узнанных штатом народностных меншын. Дотеперь СР на має схвалєный закон характерїзуючїй народностну меншыну і етничну групу. В такїм припадї в СР хыблять основны критерїї, котры бы точно дефїновали, што є народностна меншына а што етнична група жителїв. Не є у нас схвалєный ани закон о фїнанцовану народностных меншын, т. з. же фїнанцованя ся рядить подля гєсла „самы собі“. Кїнцєм рока 2009 ем предложив Уряду влады СР пропозицию закона о фїнанцовану народностных меншын і пропозицию закона о народностных меншынах і етничных группах. Тоты законы суть нам барз потрібны.

Теперїшня практика при роздїлєванку фїнанцїй про народностны меншыны є

така, же за основу ся беруть выслїдкы списованя лудей. Найгїрше на тїм суть Русины, бо к своїй народности ся не приголосило реалне чїсло Русинїв жыючїх на Словєньску, котры в каждоденнїм контактї мїджі собов говорять по русиньскы. Многы собі мылять термїны: штатне обчанство і народностна приналежность. Самособов, каждый обчан СР уваджають собі штатне обчанство словєньске, але свою народность бы мав уваджати каждый тыж правдиво, а то виходжаючї з традициї і культуры, в яких был вихованый вїн і єго предкы. Русин уваджають собі народность русиньску, Мадяр мадьярську, Чех чеську, Булгар булгарьську, Поляк польську і под. Русиньску культуру може чоловік шырїти і хранити лем у своїм материньскїм языкy, і тот факт бы собі мала усвідомити глвно русиньска інтелїгенция. Предпокладаме, же в маю 2011 списованя лудей буде успїшнїше про Русинїв, як то было в роцї 2001.

Яке є але реалне фїнанцованя народностных меншын на Словєньску? Дотеперь не є зроблена подробна анализа ставу окремых народностных меншын, їх обектївных потреб про захрану їх культуры і ідентичности.
(Продовжїня на 2. стор.)

Марїя ГІРОВА, Снина

РУСИН ХОЧЕ СЛОБОДНО ДЫХАТИ

Иване, Иване,
родной мїй краяне,
кїд тебе не буде
хто ся нас застане?

І Мадярїв із нас
хотїли зробити,
Українцями тыж
мусили сьме быти.

Днесь, кїд Русин хоче
слободно дыхати,
єго крегке щастя
їдуть нарушати.

Свою дїдовизну
самы охраниме,
богатство Русинїв
никому не даме!

Роки сьме чекали
на свою слободу,
многы з нас стратили
русиньску подобу...

В їх Культурнїм союзї
лем український „трудящїй“
фїгуровав,
русиньський „трудящїй“
у них мїсця не мав.

Маєме свій язык
і свої виданя,
не треба нам з никым
фалшывы їднаня.

Лудей як Бандурїч
много бы нам треба,
бы назмар не вышла
русиньска слобода!

MOST HÍD
az együttműködés pártja - strana spolupráce

СПИСОВАНЯ ЛУДЕЙ 2011

Бісїдую веце языками
Познам веце культур
Голошу ся ку своїй народности

П О З В А Н Я

Інститут русиньского языка і культуры Пряшівской універсіты в Пряшові Вас позывать на **15. Научный семінар карпаторусиністікы**, який буде **19. апріля 2011 о 14.00 год. в СНМ – Музею русиньской культуры, ул. Масарікова 10, 8. шток.** 3 лекціов на тему

Традіції русиньского школства на Словеньску: 75 років од взнику Грекокатолицькой руськой гімназії в Пряшові

выступить председа Русиньского культурно-освітнього общества А. Духновіча в Пряшові **Мгр. Гавриіл Бескид.** В програмі семінара буде презентація найновшых выдань з карпаторусиністікы і тематічна выставка.

Граблї грабають лем ку собі

(Закінчіня з 1. стор.)

Наприклад, на рік 2011 про народностны меншыны Уряд влады СР выдїлив суму 4 міліоны евр, причім, на порівняня, мадярська народностна меншына мать подля послїднєго списованя людей 519 775 жытелїв а к русиньскій народности ся приголосило лем 24 201 людей, але к материньскому русиньскому языку – 54 907 Русинїв. На Словеньску є 263 русиньских сел, в котрых жыє доведна понад 250 тїсяч людей. Справедливїше і обективнїше бы было, якбы вышкарічної фінанчнї дотації про каждую народност ся выраховлєвала подля кількосты приголошєных людей к материньскому языку! Так то є у демократічно розвинутих штатах. Мадяры на Словеньску компактно жыють у 12 окресах, а Русини в 14 окресах. На єдного жытеля мадярской народности припадає в році 2011 омного вєце фінанцій, як на єдного жытеля русиньской народности. Таке діліня поважую за несправедливе, причім треба взяти до увагы і факт, же в окресах із мадярськым жытельством навїше екзїстуют мадярскы культурны інштітуції, книжніці з пару міліонами книжных тітулів в мадярскім языку, бесперестанно выходять розлічны новинкы, часописы, книжки, розвинута є вертікала мадярских школ... Уж лем тоты факты свідчать о тім, же мадярська культура мать намного ліпшы базовы условія на розвой, враховано професіональных робітників у сферї культуры, педагогів, матеріального забезпечїня, што у Русинїв абсентує. Окрем фінанчных дотацій про мадярську народностну меншыну (2 320 000 €) жытелї мадярской народности дістають намного вєце міліонів евр зо штатного розпочту, як жытелї русиньской народности. **Хыбов Русинїв є і то, же при списованю ся омного менше голосять к своїй русиньскій народности, як є то в припадї Мадярів.** Тадь в Бардеївскім окресї в русиньских селах Березовка, Грабске, Крижы, Липова, Лївов, Лївовска Гута, Шашова, Кожаны к русиньскій народности ся приголосило лем 49 жытелїв! Также є тяжко в спомянутых селах зорганізовати будь-яку русиньску культурну акцію. **В 36 русиньских селах к русиньскій народности ся приголосило 2 167 жытелїв з цілковой**

кількосты 11 087 жытелїв! Під тот негативный став ся підписала нучена українізація Русинїв по 2. світовій войні – аж до року 1989.

В сучасности Устава СР ґарантує Русинам такы права, які мають жытелї словеньской народности, но в дакотрых припадах мають народностны меншыны, напр. у школствї, выгоды в порівняню зо словеньскыма селами, респ. школами, бо при навчаню русиньского языка (холем єдну годину тыжденно), школа на єдного школяря дістає фінанчний норматив высшый о 8 %. Барз важным критерієм при розділєваню фінанцій на розвой культуры і школства в русиньских селах є кількість жытелїв, што ся голосять к своїм русиньскым коріням. Устава СР декларує, же каждый жытель мать право слободно рішати о своїй народности, зато бы-м хотїв вірити, же Русини в нашім Бардеївскім окресї в маю 2011 при списованю людей ся збавлять страху зажитого в часах насильной українізації і же уж ніхто їх не буде застрашувати методами тіпичныма про минулый недемократічний період! І же ся приголосять у бївшій мірї к русиньскій народности і русиньскому материньскому языку.

Єм глубоко пересвідченый, же влада СР в надвязности на Рамковий договор на охрону народностных меншын (быв ратїфікований Народнов радов СР в р. 1995) зробить подробну аналізу і подля реального обективного ставу розвитку економічного і культурно-сполоченьского жывота прийме такы рішіня, же регіоны, де жыють компактно народностны меншыны, дістануть такы можности, абы ведно зо Словаками, котры жыють в данім регіонї, добїгли вєце розвинуты части нашой републікы.

Але фінанцованя захраны і розвоя народностных меншын не мож реалізовати без того, жебы ся жытелї демократічно не приголовили к народности своїх предків. Заслужме ся о то, жебы „нашы граблї вєце грабали ку нам“!

Слова молодого співака Мартїна Слоты на календаріку к списованю людей к 21. маю 2011 звучать: „**Так нам дїдко все говорили, жебы мы ся свого тримали.**“

Іван БАНДУРІЧ,
Бардеїв

ШТО СЯ ТО З

(Проба аналізувати реалізацію ідеї возроджїня русиньского народа на Словеньску за послїдніх 10 років.)

(Продовжїня з минулого чїсла.)

О недостатку знань потрібных на одгад реалной сітуації в процесї народного возроджїня на Словеньску свідчать і далшы невгодны высловы, як: „Іщі не настав вгодный час на то, жебы сьме ся занимали компонованєм русиньской популярной музыки.“ Або: „Шкода давати пїнязі на писаня хронології історії Русинїв, бо про нас далеко вєце значіть дати пїнязі радше на фолклорный фестивал, де прийде велє людей.“ Або: „Уж сьме досягли вшытко, што сьме досягнути хотїли, уж ніч не треба выліпшовати, лем тот став дале утримувати.“

Так повіли про новинкы русиньскы функціонарі, люде, котры самы не суть музиканты і не знають модерну музику робити, не знають што треба зробити, жебы сьме русиньску модерну музику мали, бо самы не мають о ню інтерес. Але, нажаль, они вирішуют! Вдяка тому зніщїли і тоты условія на роботу в модерній музиці, котры уж были створены, а работа ся могла дале розвивати і выліпшовати. Зато модерну музику дале уж не робиме, і молоды Русини так не мають можность анґажувати ся і здоконалєвати в писаню текстів, компонованю музыки і не пестує ся гордость на властну творбу в русиньскім языку. Ани писаня історії Русинїв в Русиньскій обродї ся уж не організує, хоць реално хронологія русиньской історії є хребтовов костєв ідентіфікації Русинїв і вгодным контактом з академічнов громадов. Такый контакт сьме перед писанєм хронології не мали. Контакт і сполупраца з академічнов громадов є про нашу ідентіту важне діло, бо таким способом ся можуть позітивно формувати погляды шыршой громады на мїджінародне акцептованя прав Русинїв. Будованя народной ідентіты є паркета про правників, історіків, етнографів, учітелїв, діпломатів і політікїв. Але тых сьме одписали як непотрібных. На пєдестал намїсто науки і діпломатії сьме підняли ідею про зряджованя даякого дому в Гуменнім на выхову хореографів ці дірігентів, котры своєв роботов не рішають нашы кардінальны проблемы, лем нам можуть спестрити наш вольный час – за пїнязі з наших проектїв. То є етнобізнїс! Нам але треба продовжувати вести іднания з представителями влады о школствї, жебы ся діти учіли по русиньскы на каждім русиньскім селї, о акцептованю Русинїв на Україні, о сполочных поступах на досягнутя узнаня з боку Українців. Тото мать быти наша прїорїта. Маме ся старати – жебы утримати у шырокой громады позітивный погляд на Русинїв на Україні, як і в нашім одношіню к Україні. Ідентїта народа є політіка про високо освічены особы (як єм уж споминав, про правників, історіків, етнографів, учітелїв, діпломатів і політікїв), а не забавка про музикантів ці танечників. Также зато треба мати знаня на то, жебы сьме не помїшали кардінальны проблемы з другорядыма. Але хто мать в руках міць, тот мать і правду. Ай зато стагнуете в обґаєбі прав Русинїв на самостатность, укрїплєваню русиньского патріотізму в мїджінароднім контексті ці в росшырєваню школ з навчанєм русиньского языка, респ. і русиньских школ. Єм такого погляду, же не є справне з громадной забавы народа, яков фестивалы суть, зробити прїорїту в роботї русиньских обчаньских здружїнь на укор старостливости о узнаня властной екзїстенції у шырокой громады і старостливости о выхову молодой ґенерації в школах. Як можеме твердити, же уж сьме досягли того, што сьме хотїли, кідь діти ся нам на русиньских селах не учать русиньскій язык а Українці офіціално не узнають русиньскій язык за материньскій язык Русинїв, котрых поважують і дале лем за „гілку“ (субетнос) Українців? Хто з нас того хотїв? Я ні. А быв єм в огню першой лінії од зачатку револучных 90-ых років 20. стороча. Знам, што повідам. Зато сьме закладали русиньскы організації, жебы ся діти на русиньских селах не учіли русиньскій язык і жебы Русинїв і дале поважовали лем за однож Українців? Таке може твердити лем сенїлный чоловік, жебы успокоїв сам себе, але то не є правда! Деклароване твердїня о нашій спокійности свідчїть лем о тім, же автор і шыритель такой ідейной спокійности не знать, яке посланя маме повнити в русиньскім народнім возроджїню не лем на Словеньску, але в рамках світової народностной політікы, а за главне поважує факт, же ся в общім дашто мїджі Русинами діє. Такому функціонарєви в основї є єдно, што ся діє зо судьбов узнаня ідентіты Русинїв. Так вызерать прояв тотальной дезорьєнтації і філозофічної капітулації русиньского функціонаря в народных цілях. То є гірше, як зле. Такый бенеvolentный приступ к ідентіфікації є, подля мене, газардом зо судьбов народа.

На членьских громадах, мїджі людми і в новинках дакотры челны русиньскы функціонарі зачали выголошувати, же родічі не хотять дава-

НАМИ СТАЛО? (2.)

ти свої діти до русинських клас, а зато діти бісідують по словенськи. То не є цілком правда, бо родичі свої діти на русинський язык бы дали, лем їх треба ословити. Але притім ся тзв. плачучі функціонарі не признають, же они самы суть тым негати́вным прикладом, бо самы дома зо своїма дітми бісідують по словенськи. Своім непідложеним тзв. наріканєм лем одряджують тых Русинів, котры без проблемів бы дали свої діти на русинський язык, лем їм треба створити вгодны условия в школах і ословити їх на родичовских громадах, а не одбивати їх своїм наріканєм. Так наслідком негати́вного одношіня к розвою русинського школства дакотры функціонарі самы ліквідують нашу снагу пересвідчовати родичів о потребі і ужытку навчання русинського языка. Дахто хоче, жебы сьме насилу нагнали діти на русинський язык, а тым же ся нам вшытко вирішити. Дасть ся бісідовати о демокрації а сучасно наганяти насилу людей до дачого? І материнський язык є лем ділом доброй волі чоловіка в демокрації. Вірность материнському языку є одразом і зеркалом нашої свідомости. О тім є наш русинський народный рух. Рішайме то своєв систематичнов агітачно-пропагачнов роботов, а не з бічом в руках. Біч є проявом тоталіты в нашій душі, а не демократи́чним приступом к вирішіню народностного вопросу. Люде бы нас зненавиділи, так як в 50-ых роках 20. ст. зненавиділи комуністів за українізацію, православізацію і колективізацію. Силенна молитва до Бога не йде.

Жебы ся навчання русинського языка могло завести до школ, на то треба перманентну старостливість русинських організації о розвой контактів з родичами школоповинных дітей, учителями русинського языка, директорами школ, старостами сел, теоретиками нормотворбы русинського языка, правниками односно дефінованя правного поставлїня русинського языка в школьській системі на Словенську, треба ініціювати забезпечїня навчання русинського языка з економічного боку, партіціювати на розвою методіки навчання русинського языка, помагати выбавити русинськы класы техніков, почітачовыма програмами в русинськім языку, старати ся о фіксування історії русинського народа, вжываня русинського языка в каждоденнім приватнім жывоті, але і уряднім контакті... Є того велё. Што з того сьме уж зробили через обчаньскы здружіня, главно РОС, як нашу пріоріту? Скоро ніч. Недавно был запис до першой класы в школах. Кілько русинських організації на Словенську проявило інтерес, жебы родичі свої діти записали на навчання русинського языка? Наша ОО РО у Свіднику ся постарала: были сьме на МСУ в Свіднику і в школах, і написали сьме вызву родичам до пресы. Інштїтут русинського языка і културы Пряшівской універзіты каждорічно агітує в рамках своїх проектів, сполупрацує з Русином і Народныма новинками І Методічно-педагогічним центром на выдаваню учебників про школы. Што зробила РОС? Ніч.

Лемже ся уж скоріше выявило, же тому, што робиме в русинськім руху, не розумиме вшыткы, лем подакотры. Ту наша активіта перевишує наші знаня о проблемі. Справно бы было, кібы то было наспак. Наперед собі усвідомме, же ідентіфікація народа є проблем одборного характеру. Зато не є што ся чудувати, же вшыткы тому не розумиме. Вшыткы тому народному ани не можуть розуміти, бо не вшыткы ся тото народне учіли робити і не вшыткых тото народне інтересує. Каждый знає дашто інше. То не є ганьба. Такий є жывот. То є справне. Але є ганьба твердити, же ідентіфікації народа розумлю, а притім моя робота в обчаньскім здружіню ясно свідчить, же о тім проблемі не знам ніч. Тото є ганьба. То не є ніч інше, лем самохвала і самолюбость. Ідентіта народа не є ділом погляду ці волі чоловіка, респ. воленого функціонаря лем зато, бо він має в руках владу над людми. Так то не фунгує.

Представа о музикантських активітах є добре діло з погляду музыки і забавы народа, і мені ся любить, але не можеме ї повышыти на пріоріту у возроднім процесі. То є газардна гра зо судьбов народна. Таке невгодне преферованя фолклорного бізнїсу перед навчанєм дітей русинського языка в школах ся може стати лем там, де є недостаток знань о тім, што то є народне возроджіня.

О маразмї, в якім ся тепер на Словенську находиме, ся дакотры русинськы функціонарі высловили з великов спокійностев. Повідали, же то так мать быти. Лемже то неправда, так то не сміє быти. То мусить быти інакше. **Знаете, який є ідейный розділ міджі народно-будительсков роботов у школстві і міджі продаванєм товару народной културы на фестивалах і концертах в критічній ситуації, в якій ся тепер находиме мы Русины?** Не хочу в новинках трактовати поучкы з генезы народа і єго продукту, але выдумам вам приповідку о хворім народнім тілі, о народнім докторові і о супах. То буде проба написати властный прозовый твір. Може ня за низку умелецьку уровень приповідкы „зотре“ Штефан Сухий або Сполук русинських писателів Словенська, але в інтересах спасы нашої народной слободы заріскую. Може ся вам буде і любити.

Ян КАЛИНЯК, Свідник

(Продовжіня в далшій числі.)

• За чельным столом 14. семінаря карпаторусиністікы сиділи: (зліва) директорка ІРЯК ПУ доц. ПгДр. А. Плішкова, ПгД., реферуючий ПгДр. С. Конечні, к. н., і асистентка ІРЯК ПУ ПгДр. К. Копорова.

14. научный семінар карпаторусиністікы

30. марта 2011 Інштїтут русинського языка і културы Пряшівской універзіты в Пряшові в засіданні Ректорату ПУ зреалізував уж другый тогорічний научный семінар карпаторусиністікы (од зачатку організованя проекту, од року 2009, то был уж 14. научный семінар), а то на актуалну в тот час тему: **Політичны партії в народнім русі карпатських Русинів**, із котров выступив ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., історік Сполоченьсконаучного інштїтуту Словенської академії наук в Кошіцях. (Інтервю зо С. Конечным буде опубліковане в Русині 2/2011).

Научны семінарі карпаторусиністікы мають своїх стабільных навщівників. Дакотры з них сі выберають конкретны темы з істых областей жывота Русинів, іншы приходять на каждый семінар. Самособов, міра навщівности залежить і од особы выступаючого, од єго способности здобыти приязень слухачів, од способу, яким докаже подати тему. Кандідат історічных наук Станіслав Конечні є таким професіоналом, котрый і наперек високому, прісно научному штїлу, в котрім робить свої рефераты, докаже дану тему „перетлумачити“ простым, некомплікованым штїлом, также єго выступы ся все тішать популярности. Заєдно треба сконштатовати, же народностныма меншынами (в першій ряді Русинами) ся у своїм професіоналнім жывоті займають скоро 30 років, што ґарантує солідный перегляд з даной проблематики.

З высше спомянутых прічин семінар з доктором Конечным был інтересный і богатый на діскузію, приніс много новых знань тым, котры на нїм взяли участь.

К. К., фотка: З. ЦІТРЯКОВА

МАВЗОЛЕЙ ПРО В. ПРОТИВНЯКА

Минули скоро два роки од 10. Світового конґресу Русинів. І нічим важным ся тоты роки не запамятали. Фактічно, **мусиме говорити о знижіню престижы міджінародной русинської організації, што видно мінімално з того, як Світова рада Русинів (дале – СРР) приправила ся на стрічі з владами у тых державах, де проходили її засіданя. І в Братіславі, і в Ужгороді, і в Києві – в організованю тых стріч у повній мірі зазнала фіаско!**

Кідь члены СРР 20. новембра 2010 пришли до Братіславы, лем там (по фрыштыку) дізнали ся, же в Уряді влады Словацькой републікы їх ніхто не чекать! (Смішно было позерати, як Владимир Противняк, організатор стрічі, оправдовав уряд – же мають много старости на голові, так ани десяты заступця не може прияты делеґацію СРР).

Тото саме было почас засіданя СРР на Україні. **Не знати нашто было 5-членній делеґації іти до Києва, кідь не мали потверджено, же українська влада наісто їх прийме!?** Надїяли ся на українське чудо? Із таким організованєм досправды лем на чудо ся мож надїяти! **Так істо 21. марта 2011 делеґацію СРР не прияла ани омбудсманка України Ніна Карпачова, ани председа Вержьховной Рады (парламенту) України Володимир Литвин.** (Позн. ред.: В „InfoРусині“ ч. 5 – 6 / 2011 у статі „Члены Світовой рады Русинів в Києві“ на 1. стор. написано: „... 4. Навщівили Уряд Влады України в Києві.“ (?)

Ту бы ся хотїло закричати до цілого світа, же Україна не узнає русинську народность і зато не хоче ся стрічати зо СРР! Но по не аж так добрім організованю сеґінь председа СРР Дюра Папуґа на свому сайтї «Руска матка» лем на то был валушный, же зачав оправдовати В. Литвина – „**зато, же програм пана Литвина не доволив, жебы ся стріча odbyла, стріча буде другый раз**“ (<http://www.ruskamatka.org>). Мусиме конштатовати: не прияв делеґацію СРР у Києві ... ани десяты представитель влады, ани парламенту. Пересунули то на не знати коли?! Українці на таке говорять: „Дурень думкою багатіс.“

І кідь Д. Папуґа, уж по засіданю СРР, на свому сайтї делікатно замовчав о намірїню „потенціално ся стрітити“ зо шпеціалным посланцем Вержьховной Рады одповіднов за людськы права Н. Карпачовов, то з боку „потенціалного“ організатора той стрічі Микола Бобинця на интернеті зачали анонімно нашепковати (робить то даякий „рипляк“), же тій стрічі завадив „аферіст“ Євґеній Жупан – посланець Закарпатської областной рады, котрый „**повіє представителєви уряду Н. Карпачовій, же СРР є нелеґітимна організація, зато не є прічина з нєв ся стрічати**“! (<http://ua-reporter.com/uk/node/102020>).

І тоту фалошну інформацію о Жупанові мусиме зьїсти? Жебы омбудсманка

(Продовжіня на 4. стор.)

Rusínska obroda – regionálny klub, Kellerova 4, 085 01 Bardejov

V Bardejove 15. marca 2011

Váž. pán
Rudolf CHMEL,
podpredseda vlády SR pre ľudské
práva a národnostné menšiny
Nám. slobody 1
813 70 Bratislava

Opätovná žiadosť o zmenu Stanov a názvu organizácie Zväzu Rusínov-Ukrajincov na Slovensku

Rusínska obroda na Slovensku (Levočská 9, 080 01 Prešov) požiadala dňa 5. februára 2008 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o úpravu názvu organizácie „Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenska“, ako aj jej Stanov. Ministerstvo vnútra SR nám oznámilo listom z 3. septembra 2008 č. VVS/1-909/90-109, že kompetentným subjektom na zaujatie stanoviska k problematike národnostných menšín je Úrad vlády SR pre národnostné menšiny. Po výmene niekoľkých listov medzi nami a Ministerstvom vnútra SR sa celou záležitosťou zaoberal Úrad vlády SR, konkrétne bývalý podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič a bývalý generálny riaditeľ sekcie národnostných menšín na Úrade vlády SR Marek Lisánsky. Po niekoľkých jednaniach Úrad vlády SR zvolal stretnutie zástupcov Rusínskej obrody na Slovensku a Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenska, ktoré sa uskutočnilo 22. januára 2009. Na tomto stretnutí bolo dohodnuté, že Úrad vlády SR obidve organizácie predložia vyjadrenia troch nezávislých odborníkov a po dodaní ich vyjadrení bude Úrad vlády SR konať v zmysle platných zákonov. Písomná agenda s množstvom faktov a argumentov po stretnutí na Úrade vlády SR bola predložená do rúk bývalého generálneho riaditeľa sekcie pre národnostné menšiny M. Lisánskeho.

Vzhľadom k tomu, že v roku 2011 bola vydaná brožúra, v ktorej sú odborné vyjadrenia troch nezávislých odborníkov prof. PhDr. F. Uličného, DrSc., prof. PhDr. I. Sedláka, CSc., PhDr. L. Haraksima, CSc., vrátane príspevkov ďalších autorov, ktoré potvrdzujú naše predchádzajúce vyjadrenia, preto sa opätovne obraciame na Vás so žiadosťou o doriešenie tohto dlhotrvajúceho problému, ktorý spočíva v tom, že Zväz Rusínov-Ukrajincov svojim názvom a Stanovami porušuje základné právo rusínskej národnostnej menšiny na Slovensku. Tým právom je, že Rusíni na Slovensku sú svojbytnou národnosťou, a nie akýmisi „konárnikom“ či odnožou inej, t. j. ukrajinskej národnosti, ktorej názov „Rusín-Ukrajinec“ to priamo evokuje.

Naša žiadosť vychádza z týchto argumentov:

1. Podľa Stanov Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenska, zaregistrovaných na Ministerstve vnútra SR dňa 28. júla 1999 pod číslom VVS/1-909/90-109-2, táto organizácia uznáva neexistujúcu národnosť „rusínsko-ukrajinskú“, ktorá prijala zásadu, že jej materinským jazykom je jazyk ukrajinský. Takéto ponímanie je v rozpore s uznesením vlády SR č. 324/1999 zo dňa 28. apríla 1999, ktorým vláda SR vyhlásila uznanie 11 národnostných menšín a oficiálne to prezentovala Rade Európy. Rusínska národnostná menšina bola vyhlásená za samostatnú, a taktiež za samostatnú bola vyhlásená aj ukrajinská národnostná menšina. Národnosť „Rusín-Ukrajinec“ u nás nikdy neexistovala a fakticky ani v súčasnosti neexistuje. Skutočnosť je taká, že Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenska nerešpektuje existenciu samostatnej rusínskej národnostnej menšiny a v plnej miere ju zneužíva privlastňovaním rusínskej kultúry pre kultúru ukrajinskú. Táto skutočnosť je v rozpore s Ústavou SR č. 12, čl. 34, ako aj so zákonom 83/1990 Zb. o združovaní občanov § 4, písmená a, b. Postoj Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenska je v príkrom rozpore aj s oficiálnou politikou súčasnej vlády SR, ktorá prijala Programové vyhlásenie týkajúce sa aj rešpektovania nášho práva. Podstatou je, že akcie Zväzu Rusínov-Ukrajincov Slovenska majú hlavnú úlohu aj naďalej uskutočňovať také akcie, ktoré sú zamerané na **odnárodňovanie Rusínov. V právnom štáte nemôže takýto stav naďalej existovať!**

2. Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenska neprávom zasahuje do práv rusínskej národnostnej menšiny na Slovensku a je v rozpore nielen s našimi právnymi zákonmi, ale aj s Rámcovým dohovorom Rady Európy o ochrane národnostných menšín. Okrem iného, neprávom rusínskych buditeľov, ako A. Duchnoviča, A. Dobrianskeho, A. Pavloviča a iných, považujú za Ukrajincov.

3. Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenska nerešpektuje samostatnú rusínsku národnostnú menšinu, nerešpektuje kodifikáciu rusínskeho materinského jazyka z 27. januára 1995. V tomto smere, žiaľ, stojí na pozíciách uznesenia Predsedníctva ÚV KSS z 28. júna 1952, kedy bolo rozhodnuté, že na Slovensku existuje len ukrajinská národnosť. Aj keď predošlá ukrajinská organizácia Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich, ktorá vznikla na základe rozhodnutia orgánov KSS, bola 20. januára 1990 zrušená, v ten istý deň vznikol Zväz Rusínov-Ukrajincov aj s bývalými funkcionármi predošlej organizácie, a tak sa tento zväz stal následníckou organizáciou Kultúrneho zväzu ukrajinských pracujúcich aj pokiaľ sa týka ich súčasného obsahového zamerania mnohých kultúrno-spoločenských akcií.

4. Posledné sčítanie ľudu v roku 2001 ukázalo vôľu Rusínov, ktorí v počte 54 907 sa prihlásili k rusínskemu materinskému jazyku, kým na druhej strane k ukrajinskému materinskému jazyku sa prihlásilo 7 879 občanov. Počet obcí, v ktorých sa k Rusínom prihlásilo 20 % a viac, je 92, pričom na Slovensku existuje len 6 obcí, v ktorých ukrajinská národnosť prevyšuje 20 %. Uvedená skutočnosť nebola po roku 2001 plne akceptovaná Ministerstvom kultúry SR pri prideľovaní finančných prostriedkov na kultúrne aktivity. Takmer sa nerobil rozdiel medzi výškou finančných prostriedkov pre rusínsku národnostnú menšinu a ukrajinskú. Takáto metóda pri prideľovaní finančných prostriedkov sa týka aj niektorých inštitúcií, akými sú Slovenský rozhlas (NEV v Košiciach), redakcia národnostného vysielania STV v Košiciach a odzrkadľuje sa to aj na prideľovaní vysielacích časov. Na dôležitok, obsahová stránka viacerých knižných publikácií, na financovaní ktorých sa podieľalo napríklad Ministerstvo kultúry SR či iné štátne inštitúcie, mnohokrát ignoruje základné právo Rusínov na Slovensku, ktorým je ich svojbytnosť.

5. Ukrajinci na Slovensku by mali mať občianske združenie, ktoré by zabezpečovalo kultúru ukrajinského obsahu. V takomto prípade rusínske organizácie s nimi budú spolupracovať tak, ako spolupracujú s inými národnostnými organizáciami: na princípe rovný s rovným.

Uvedenú žiadosť Rusínska obroda – Regionálny klub v Bardejove Vám posielala na základe poverenia Rusínskej obrody na Slovensku a so súhlasom vedúcich predstaviteľov rusínskych organizácií na Slovensku, ktorí sa stretli v Prešove dňa 18. februára 2011.

V prílohe Vám posielame 4 výtlačky brožúry, v ktorej sú zverejnené fakty a argumenty o tom, že Rusíni na Slovensku sú samostatnou národnostnou menšinou.

Sme presvedčení, že Úrad vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny s konečnou platnosťou vyrieši tento vleklý pozostatok s čias nútenej nedemokratickej ukrajinizácie Rusínov na Slovensku uskutočnenej na základe rozhodnutia ÚV KSS.

S pozdravom

Ivan Vandurič, predseda RO – RK v Bardejove
(Materiál publikujeme v origináli zato, bo ide o oficiálny dokument.)

МАВЗОЛЕЙ ПРО В. ПРОТИВНЯКА

(Закінчення із 4. стор.)

як на формованя знателів свого краю, своєї культури“ (<http://ua-reporter.com/uk/node/102020>). Іншак повіджено: **М. Бобинець буде ся силовати заперти русиньскы недільны школы, а намісто того в штатных школах задарьмо ся заведе година „краёзнательства“**. А ці буде ся учіти у такій штатній школі русиньскый язык і література, історія карпато-русиньского народа і географія Карпаськой Руси, кідь ся в Українській републіці народность „Русин“ не узнавать, – на тот вопрос член СРР за Україну одповісти не годен. З того мож ся лем засміяти. Але **хоче ся плакати, кідь видиш, же Світова рада Русинів на челі з председом Дюром Папугом (Сербія), підпредседкынёв Маріаннов Лявинець (Мадярско) і таёмником Володиміром Противняком (Словакія) і зо сугласом других членів рады фактічно благословила ніщія русиньскы недільны школы!**

Ту ся просить вопрос: нашто было СРР іти (подля рады М. Бобинця) на годину до школы, котру она не валушна фінанцовати, нашто было всягды выступовати М. Бобинцеві, і хоць він робить пусты выголошіня? Лем зато, жебы кулоарно спробовати підняти му рейтинг і „зробити“ го лідром? І то на фоні повного діштанцованя ся СРР од надації „Русиньска школа“ і росшырёваня о В. Папякови дезінформації, як то было такой по засіданю СРР у Братіславі, коли появиля ся анонімна неправдива статя „Світова Рада Русинов угнала В. Папяка из свого засиданя“? А тому кламству многи увірили, дакотры із Сербії ся ня просили: ці досправды так то было?! Очівісний факт: тото кламство і днесь мож найти на сайтї народностной організації Русинів Сербії „Руска матка“, председом якої є сам Д. Папуга! І хоць єднов руков Д. Папуга демеенте інформацию о „шкандалі у Братіславі“, другов – він публікує на своїм сайтї тото кламство. А, може, Д. Папуга уж не контролює ситуацію в Світовій радї Русинів і ани ся не здогадує, што му зависили на ёго сайт? Ту є лінк, жебы ся о тім пересвідчити: (<http://www.ruskamatka.org/Komentari/kom%20svetova%20rada%2026.htm>).

Вшытка енергія членів СРР на засіданю на Україні пішла на зміны Stanov (Штатуту) СКР. Як то было зроблено і за чім днесь багать „лідры“ русинства – о тім В. Противняк подав шкандалны інформації до новинок „InfoРусин“ ч. 5 – 6 / 2011, текст яких записала С. Лысинова: „... **окрем іншого члены обговорили Штатут і роботу 11-го Світового конгресу Русинів (СКР), котрый одбуде ся 16-го, 17-го і 18-го юна 2011 в мадярськїм Будапешті. В тій проблематиці члены СРР догоди ся, же на Світовий конгрес Русинів МУСИТЬ БЫТИ ДЕЛЕГОВАНА ТАКА ОРГАНІЗАЦІЯ РУСИНІВ, КОТРА Є НАЙСТАРШОВ ЛІДЕРСЬКОВ ОРГАНІЗАЦІЙОВ В ДАНІЙ КРАЇНІ ...**“ (Позн. ред.: То значить, же Становы СКР сучасна СРР хоче змінити так, жебы за Русинів Словеньска делегатами 11. конгресу были лем члены Русиньской оброды на Словеньску (РОС), т. є. планують ануловати дотеперь платный договор міджі челныма представителями РОС і Словеньской асоціації русиньскых організації (САРО), як і недавны рішїня СРР і СКР, же Русинів Словеньска на СКР будуть заступати делегаты обидвох організації, в звязи з чім САРО на своїй послідній громаді 14. фебруара 2011 зволила 4 своїх делегатів на 11. СКР. Окром того, САРО як рядный член СРР реґуларно платить членське, хоць дакотры „найстаршы“ організації з інших штатів не мають го заплачене за пару років. Притім основныма повинностями члена є платити членське і дотримувати Становы СКР. Але зато треба змінити Становы СРР так, жебы пасовали лем дакому, напр. РОС, ці на Україні – організації М. Бобинця!!! Зато є барз спорне, ці днесь є честёв быти членом СКР?!

Дость інтересно буде слідовати, як і хто конкретно буде выберати, же котра організація у Словакії є „лідерськов“? І подля чоґо? Подля „віку“, же є „найстарша“? А як то в других штатах буде? Ці, може, будеме тягати жреб? Ці ся перебеме едны перед других?

Европа давно пережыла диктатуру і тоталіту, вычистила з мавзолей диктаторів, а нашы Русины із СРР лем теперь зачали будовати диктаторське общество? Лем тото ся бажить членам СРР, жебы сперти тых, хто може заваджати їм і надале зівставати „лідрами“, хто на конгресі не выбере їх за староных русиньскых „вождів“?!

Своїма додатками к Становам СКР они ся силують узурповати міджнародну русиньску організацію. Они уж зневажили Дух конгресу і розділили організації СКР на дві касты – „свою – найстаршу і лідерську“ і „другы“. У Словакії, очівісно, „ліпшов“ все буде Противнякова каста-організація, а в Україні – Бобинцеві. Они так рішыли! Они уж зачали будовати собі мавзолей.

Няй жые конгрес Мавзолей?

Мґр. Валерій ПАДЯК, к. н.,
председа надації „Русиньска школа“

• За чельны стіл засілі: (зліва) директорка СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові ПгДр. О. Глосікова, др. н., гость із США Дж. Рігетті і ёго перекладатель і сполупрацовник Інж. арх. С. Гиряк.

Бісіда з Дж. Рігеттіом у МРК

22. марца 2011 у сполупраці з Клубом Русинів Словеньска СНМ – Музей русиньской культуры у своїй засідальні на ул. Масаріковій 10 у Пряшові приправив бісіду з лідром Русинів Северной Америки – Джоном Рігеттіом, президентом Общества карпатських Русинів із центром в Піттсбургу, на тему Жывот і активности Русинів у США.

• Экспозиція выставкы Традиції Русинів на Словеньску почас великодных свят.

Великодны традиції Русинів

31. марца 2011 у формі выставкы СНМ – Музей русиньской культуры у своїх просторах на ул. Масаріковій ч. 10 в Пряшові представив традиції Русинів на Словеньску почас великодных свят, зачавши приправов великодных їдел, столованём і продовжуючі звиками, набоженьскыма обрядами, звязаныма з тым періодом.

1. русиньска вінчанка в монастырю в Пряшові

5. марца 2011 ся одбыла в Пряшові в Монастырю св. Василя Великого на ул. Ваяньского ч. 31 перша вінчанка, котра проходила в тім монастырю в комбінації русиньского і старославянського языка. Молодята Давіда Крайняка з Пряшова-Канаши і Зузану Кордованову з Кошіць повинчав о. ТгЛіц. Франтішек Крайняк, парох із Камюнкы, стрыко молодого.

Участь на вінчанці взяв і о. Метод Біланчік, ЧСВВ, ігумен пряшівського василіанського монастыря. Обряд вінчанкы красно допроводжали своїма голосами дівчата к Камюнкы Павла Патаракова і Никола і Юлія Шкваровы. Про векшыну віруючіх, котры пришли до монастыря, была вінчанка в русиньскім і старославянськым языках обрядом, на яким взяли участь першы раз і вшиткым ся барз любила і была про них духовным і сполоченьскым зажитком.

Треба тыж оцінити позицію молодой – Зузаны, котра і кідь ку вінчанці приступала як римокатоличка, словеньской народности, была согласна з обрядом подля грекокатолицькой віры і не мала претензії проти старославянському ани русиньскому языку. Молодытам треба заґратуловати к їх вінчанці і пожелати їм на сполочній животній пути Многая і блага лїта!

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

У приправнім выборі свідницького свята – М. Стрончек

Решпектуеме рішіня пріматора міста Свідника Інж. Яна Голодняка, котрый нам понукнув сполупрацу при організованю фестивалу в Свіднику, конкретно предсєдови Окресной організації Русиньской оброды у Свіднику (ОО РО) Мґр. Мілошови Стрончекови. М. Стрончек є учителём, учить і русиньскый язык і культуру на Церьковній ОШ св. Юрія у Свіднику. Є музикантом і активным організатором культурно-выховных подій, у нашій організації був довгий час заступцём ОО РО. Каждорічно успішно організує *Віфлеємскый вечур* у Свіднику, приправує школярів на конкурс у декламації русиньской поезії і прозы *Духновічів Пряшів*. 28. новембера 2010 Русиньска оброда на Словеньску за активну роботу го оцінила Памятнов плакетов к 20-річному юбілею РОС.

ОО РО у Свіднику уж перед 15 роками ініціювала і вела розговоры з тогдышнім предсєдом „Союзу Русинів-Українців Словаччини“ о сполочнім організованю свідницького фестивалу, были договорены провізорны сполочны прінціпы при створёваню програму фестивалу. Ініціювали сьме і стрічу з тогдышніма чельныма представителями міста. Але провізорный договор з другого боку не був дотриманий. Выслідком стріч было лем то, же vznikнув блок модерной музыки, але, нажаль, не русиньской, як сьме пропонували, але україньской, без Русиньской оброды.

Теперь маме приправлены пропозиції на культурный програм і сполупрацу з главным організатором фестивалу в Свіднику і будеме їх громадно презентувати. Вірїме, же в тім часі ся то холем счастья подарить подля наших представ і в корешпонденції з громаднов думков Свідничан, котры ся к фестивалу найкритичніше высловлєвали послїдні три roky. Знаме сполупрацовати, приправити культурный програм і забезпечити ёго фінанчну підпору.

Я. К.

Ад: У приправнім выборі свідницького свята – М. Стрончек

В новинках „InfoРусин“ ч. 5 – 6 / 2011, котры выдавать Русиньска оброда на Словеньску (РОС), к тій темі вышла стаття „Што нас зармутило“ як реакція на подобну статю в періодіку „Podduklianske noviny“, ч. 9/10 – „Tohtoročný festival vo Svidníku už pripravuje aj zástupca Rusínskej obrody“. К тій статі в споминаных новинках РОС вышла реакція „Stanovisko Rusínskej obrody na uverejnený článok“ підписана підпредсєдом РОС Інж. Міроном Крайковичом, де ся окрем іншого пише: „... Русинів Словеньска в народностнім дїанї zastupuje ROS ... Uvedená okresná organizácia nepatrí do členstva miestnych organizácií ROS a nie je ani kolektívnym členom ROS ... Z uvedených faktov teda jasne vyplýva, že Miloš Stronček ani nemôže zastupovať ROS v danom výbere...“

Затоже свідницька ОО РО є самостатным субєктом, зареґістрованым офіціално на Міністерстві внутра СР, і того року ся стала колективным членом Словеньской асоціації русиньскых організації (САРО), к даній сітуації бы ем хотїв як предсєда САРО высловити позицію:

По перше, в сучасности Русинів на Словеньску репрезентує нелем РОС, але і найвекша асоціація – Словеньска асоціація русиньскых організації з восьмома чельныма організациями, але і далшы, меншы русиньскы організації, котры офіціално розвивають культурну роботу міджі Русинами на Словеньску. Мож тоты вшиткы русиньскы організації іґноровати лем зато, же не суть з РОС в єдній „партії“? Ці своєе роботы они не утверджують русиньску лінію в народностнім жывоті? Вызерать то так, же РОС бы найрадше вшиткы зліквідовала, жебы выступала лем як єдиный репрезентант Русинів на Словеньску, бо так даяк ся то снажить презентувати на розлічных форумах. Але не жыєме в 90-ых роках 20. ст, але на зачатку 21. ст. а сучасный став є выслідком высше 20-річної еволюції народного руху карпатських Русинів, котру ани іґноровати не мож.

По друге, кому заваджать М. Стрончек і чом? Ці лем зато, же не є з РОС, же на ёго місці не є предсєда РОС В. Противняк або підпредсєда РОС М. Крайковіч?! Лем тоты панове бы найліпше заступали Русинів Словеньска у приправнім выборі свідницького фестивалу? Думам, же выбір якраз М. Стрончека до приправного выбору фестивалу є абсолютно підложены. Наслідком еволюції русиньского руху, в Свіднику є активніша ОО РО на челі з М. Стрончком, а то уж многы roky. То треба обсктівно конштатовати і прияти ініціативы організації на челі з М. Стрончком як позітивный факт, як і ёго номінацію до приправного выбору, а не над тым „смутити“! Ведь главный про Русинів є выслідок 20-річного снаґіня, т. є., же в приправнім выборі свідницького фестивалу є конечно і Русин, нелем Українці ці максімально „Русины-Українці“. А тото досягла ОО РО у Свіднику, нхто іншы. То бы нас мало тішыти, а не наспак! Мы вірїме, же вдяка тому свідницькый фестиваль поступно ай ідейно зачне корешпондовати з реалнов ідентітов народа, котрого культура ся на нїм десяткы років презентує.

Александр ЗОЗУЛЯК,

предсєда Словеньской асоціації русиньскых організації

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Prešov, SR. Tel.: 0905 470 884. Регістрачне ч. EV 327/08, МІС 49 438. Предплатне на рік є 8,50 €. Опубликованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2